

Prof. Darius Šttilis

**Asmens tapatybės vagystės: teisinio reguliavimo
ir praktiniai aspektai
(KIBERNETINĖS ERDVĖS SAUGUMAS: DABARTIS
IR ATEITIS)**

2014 m. balandžio 30 d.

Tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje (TVEE), pavojingumas, tendencijos

- Elektroninis tapatybės duomenų naudojimas tampa masiniu reiškiniu.
- TVEE – naujas socialinis-teisinis reiškiny.
- TVEE yra globali problema.
- TVEE galima vadinti greičiausiai plintančia XXI a. pavojinga veika.
- TVEE latentiskumas.
- *MRU mokslininkų tyrimas*: 5,6 proc. vartotojų asmeniškai susidūrė su TVEE.
- TVEE grėsmė mažina pasitikėjimą elektronine komercija, lėtina interneto ekonomiką ir pan.
- Didėja neigiama įtaka elektroninėms viešosioms paslaugoms bei elektroniniam verslui.

Kibernetinio saugumo ir TVEE ryšys

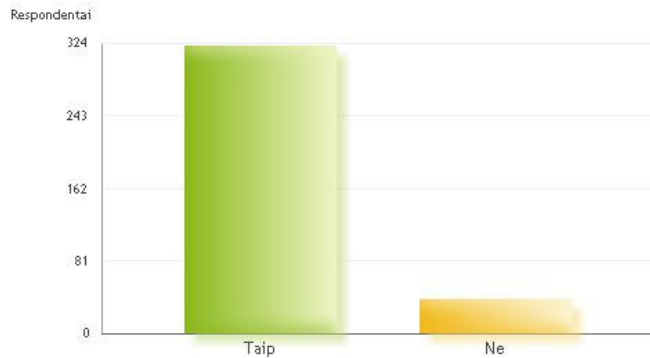
- Tam kad gauti asmens duomenis, dažniausiai panaudojami įvairūs elektroninių nusikaltimų atlikimo metodai (phishing ir kt.).
- TVEE ir DDoS atakos.
- TVEE ir elektroninio terorizmo/organizuoto nusikalstatumo ryšys.

TVEE aukos ir subjektai

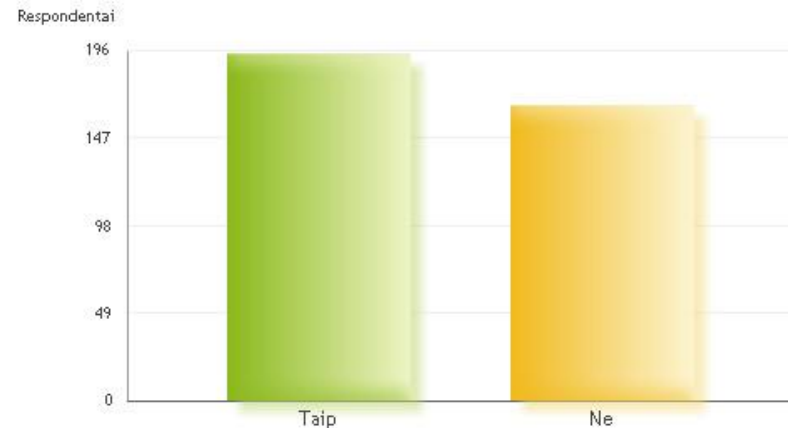
- Santykiai “akis – į – akį” neegzistuoja.
- Tiek subjektu, tiek auka gali būti bet kas.
- Vartotojams trūksta technologinių ir saugaus elgesio e. erdvėje žinių.
- TVEE pastebima ne veikos atlikimo metu, o gerokai vėliau (dažniausiai tik kilus neigiamiems padariniams).
- Potencialių aukų ratas gana platus, ypač jei TVEE nukreipta į finansų sektorių.
- *MRU mokslininkų tyrimas*: net 35,4 proc. visų apklaustų vartotojų nežinojo kur kreiptis TVEE atveju.

Statistika (*MRU mokslininkų tyrimai*)

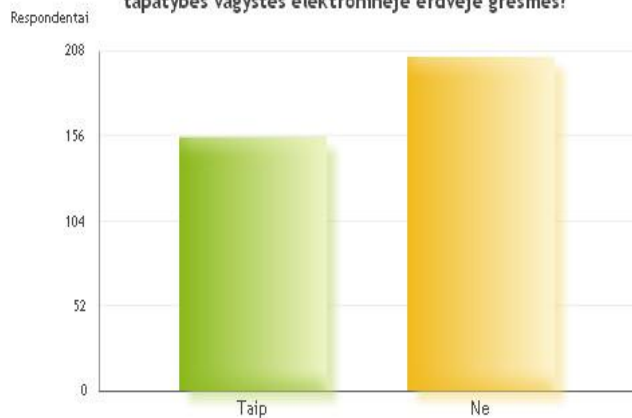
Ar tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje yra paplitusi pasaulyje?

Ar tapatybės vagystė elektroninėje erdvėje yra paplitusi Lietuvoje?

Ar Jūs vengiate naudotis viešosiomis elektroninėmis paslaugomis dėl tapatybės vagystės elektroninėje erdvėje grėsmės?

Taip – 43.2%
Ne – 56.8%

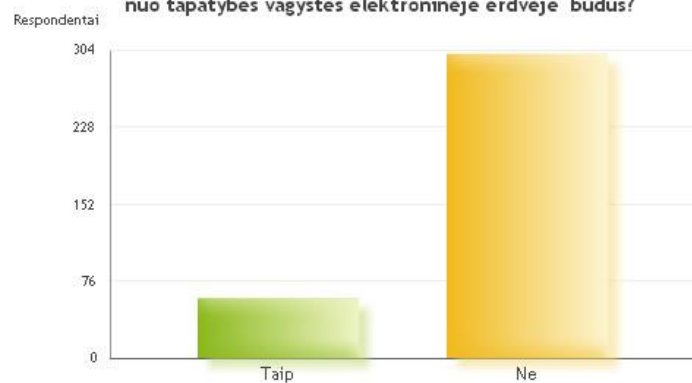
Ar Jūs vengiate naudotis elektroninio verslo paslaugomis dėl tapatybės vagystės elektroninėje erdvėje grėsmės?

Taip – 50.4%
Ne – 49.6%

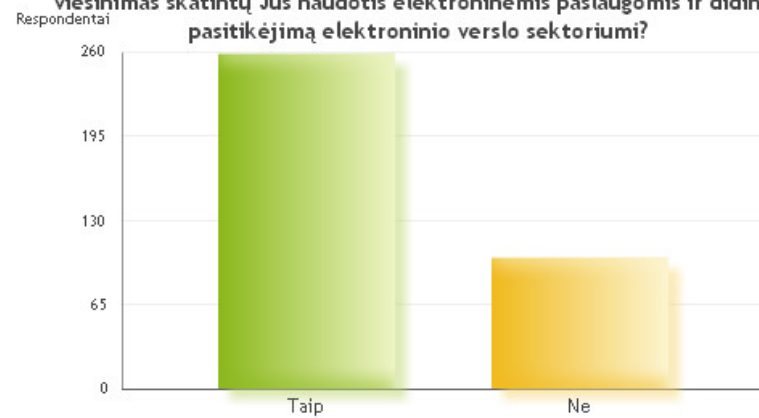

Ar, Jūsų nuomone, pakanka viešosios informacijos apie apsisaugojimo nuo tapatybės vagystės elektroninėje erdvėje būdus?

Taip – 16.4%
Ne – 83.6%

Ar tapatybės vagystės elektroninėje erdvėje prevencijos priemonių viešinimas skatintų Jus naudotis elektroninėmis paslaugomis ir didintų pasitikėjimą elektroninio verslo sektoriumi?

Taip – 71.9%
Ne – 28.1%

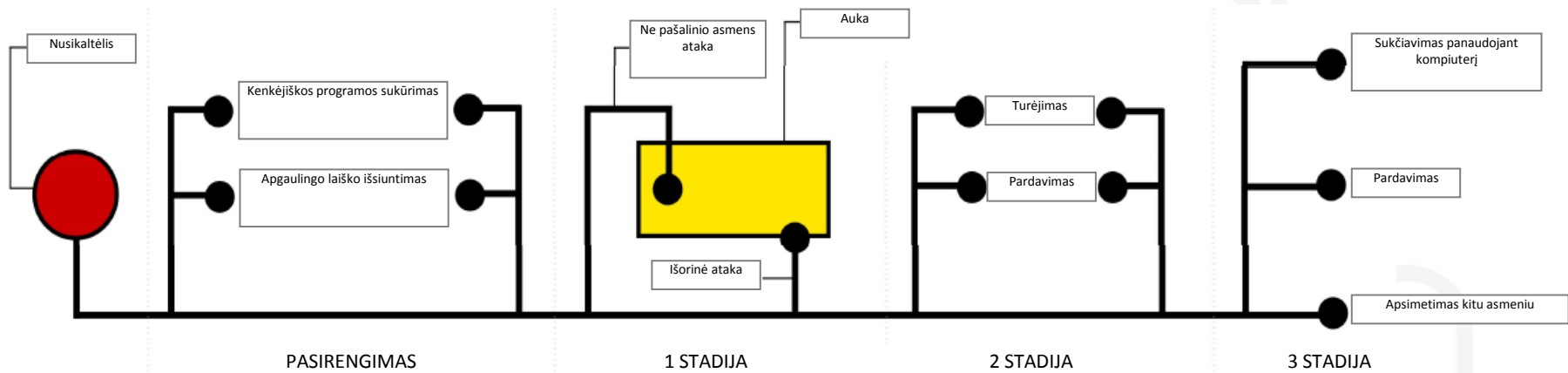
TVEE ir teisinis reguliavimas

- Identifikavimo teisinis reguliavimas.
- Specialiujų teisės aktų, susijusių su TVEE , lyginamoji analizė parodė, kad JAV yra ne vienas specialus teisės aktas, susijęs su TVEE.
- Tokia praktika pagerina kovą su šiuo socialiniu teisiniu reiškiniu.
- Lietuvoje nėra nei vieno specialaus teisės akto, kuris reglamentuotų minimumus santykius, ir tai sudaro palankias priežastis TVEE plisti.

TVEE kriminalizavimas

- Diskusijos dėl TVEE kriminalizavimo.
- Dvi konfrontuojančios pozicijos dėl TVEE kriminalizavimo:
 - TVEE kaip savarankiško nusikaltimo įvardijimas;
 - TVEE neišskiriama kaip savarankiškas nusikaltimas ir laikoma sudedamąja kitų pavojingų veikų dalimi.
- Vienas iš tyrimo elementų – TVEE kriminalizavimas užsienio valstybėse (lyginamasis aspektas).
- Kriminalizavimo būklė atspindi įstatymo leidėjų poziciją dėl TVEE pavojingumo bei uždraudimo baudžiamosios teisės normomis būdų.
- Pasirinktos valstybės: JAV, JK, Nigerija, Prancūzija, Suomija, Estija, Rusija, Kinija bei Lietuva.
- Tirta TVEE kriminalizavimo būklė bei sankcijos už TVEE.

Tapatybės vagystės trijų stadijų modelis

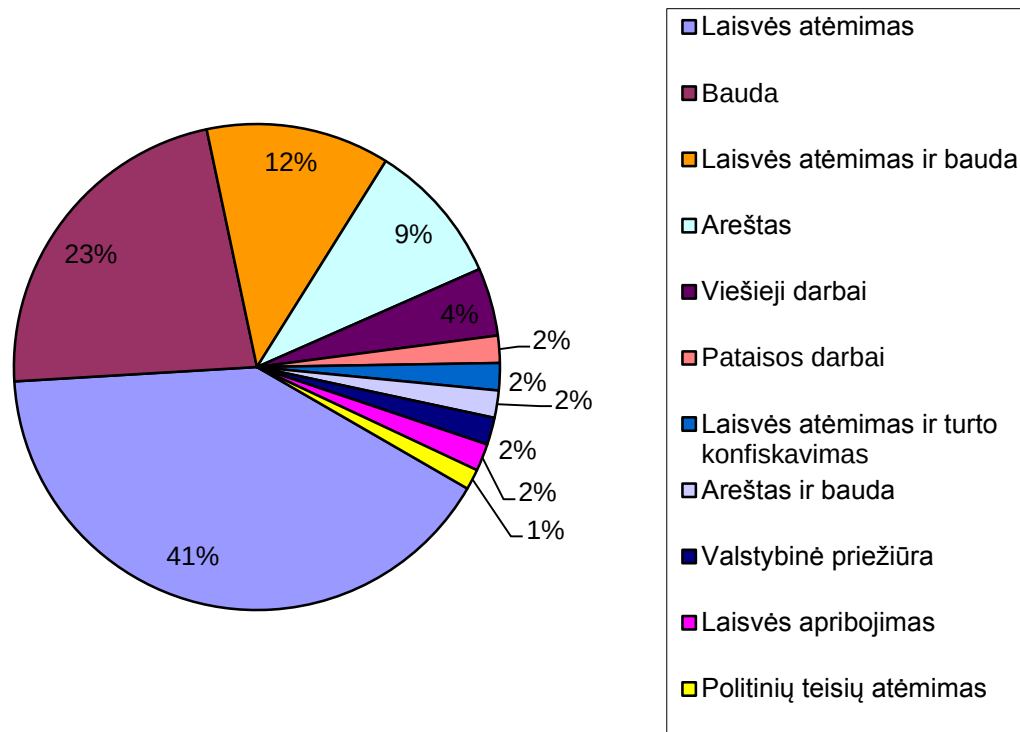

TVEE kriminalizavimo tyrimo rezultatai

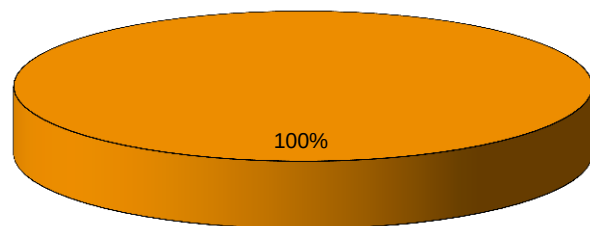
- Tik trijose valstybėse kriminalizuotas (skirtinga apimtimi) 2 stadijos vienas iš elementų – neteisėtas tapatybės informacijos turėjimas, turint tikslą įvykdyti nusikaltimą.
- JAV – vienintelė valstybė iš tirtų valstybių, kriminalizavusi TVEE kaip tokia.
- Baudžiamoji atsakomybė numatyta už tai, kai kas nors tyčia *perduoda, laiko, naudoja, neturėdamas tam teisės, kito asmens identifikavimo priemones, turėdamas tikslą įvykdyti arba tam kad padarytų, bet kokią neteisėtą veiką*, kuri būtų Federalinės teisės pažeidimas arba kuri būtų sunkus nusikaltimas pagal galiojančius Valstijos ar vietinius teisės aktus (JAV įstatymų sąvadas).
- Nigerijoje: atskiras skyrius, nustatantis atsakomybę už apsimetimą kitu asmeniu.

Sankcijos už TVEE

Sankcijų už tapatybės vagystės elementus įvairovė

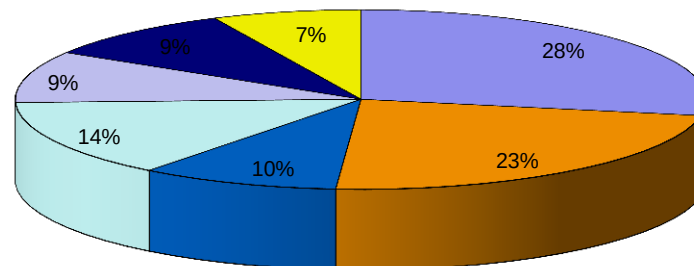

**Sankcijos už tapatybės vagystės elementus
Prancūzijoje**

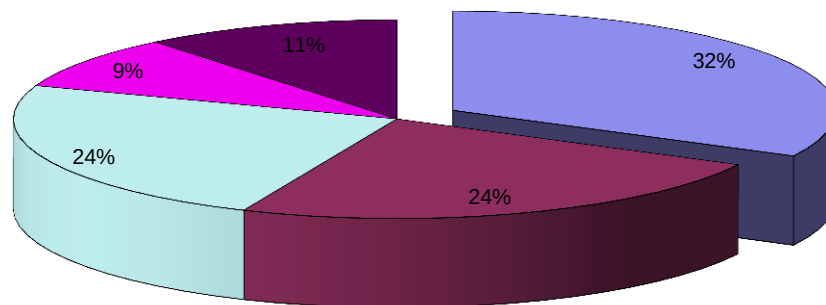
■ Laisvės atėmimas ir bauda

**Sankcijos už tapatybės vagystės elementus
Kinijoje**

■ Laisvės atėmimas
■ Laisvės atėmimas ir bauda
■ Laisvės atėmimas ir turto konfiskavimas
■ Areštas
■ Areštas ir bauda
■ Valstybinė priežiūra
■ Politinių teisių atėmimas

Sankcijos už tapatybės vagystės elementus Lietuvoje

■ Laisvės atėmimas ■ Bauda ■ Areštas ■ Laisvės apribojimas ■ Viešieji darbai

„Už“ TVEE kriminalizavimą

- TVEE kėsiamasi į vienas svarbiausių vertybių: asmens teisę į privatumą bei nuosavybės teisinius santykius.
- TVEE vertinimas iš baudžiamosios teisės pozicijų yra pakankamai sudėtingas.
- TVEE kriminalizavimas palengvintų veikos įrodinėjimą ir kvalifikavimą.
- Siekiant patraukti asmenį baudžiamojon atsakomybėn už TVEE būtų išvengta gana sudėtingo nusikalstamų veikų daugeto įrodinėjimo.
- Svarstymai dėl Konvencijos dėl elektroninių nusikaltimų papildymo.

TVEE prevencija

- Konkretaus asmens lygmenyje.
- Organizacijų lygmenyje:
 - a) Viešajame sektoriuje;
 - b) Privačiame sektoriuje;
 - c) Neformalių socialinių junginių, darinių ir organizacijų veikloje.
- Valstybės lygmenyje.
- Tarptautiniame, dvišaliame (tarpvalstybiniame) ir (arba) regioniniame lygmenyje.

TVEE prevencija konkretaus asmens lygmenyje

- Tyrimai rodo, kad patys vartotojai bene daugiausiai prisideda prie TVEE prevencijos.
- Prevencijos konkretaus asmens lygmenyje atveju paminėtina 21 taisyklė (pvz., saugoti asmeninę informaciją, peržiūrėti mokėjimų ataskaitas, naikinti dokumentus, pasirūpinti kompiuterio apsauga ir kt.).
- *MRU mokslininkų tyrimas*: dauguma vartotojų (83,6 proc.) mano, kad viešosios informacijos apie apsisaugojimo būdus nuo TVEE būdus nepakanka.
- TVEE prevencijos priemonių viešinimas skatintų juos naudotis elektroninėmis paslaugomis ir didintų pasitikėjimą elektroninio verslo sektoriumi (taip teigia 71,9 proc. apklaustų respondentų/vartotojų).

TVEE prevencija viešajame sektoriuje

- Išskirtinos tokios pagrindinės TVEE prevencijos priemonės viešajame sektoriuje:

- teisės aktai, numatantys atsakomybę už TVEE;
- strategijos, kaip kovoti su tapatybės vagyste, kaip išvengti tapatybės vagystės ir netapti jos auka (pvz., JAV strateginis planas);
- vieši renginiai/akcijos TVEE tema;
- institucijos, atsakingos už elektroninius nusikaltimus, įskaitant TVEE;
- forumai, kuriuose dalyvauja valdžios institucijų, įstatymų leidybos ir privataus sektoriaus atstovai;
- internetiniai tinklapiai, kuriuose būtų viešinama pagrindinė informacija apie kibernetinį saugumą ir kt.

- Nors TVEE priemonės viešajame sektoriuje taip pat gali būti skirstomos į teises bei organizacines-technines (kaip nurodyta prevencijoje privačiame sektoriuje), ypatingai atkreiptinas dėmesys į elektroninės informacijos saugos aspektą viešajame sektoriuje.
- organizacijos saugos politikos reikšmė.
- tyrimai rodo, kad viešajame sektoriuje reikėtų didinti lėšas bei gerinti priemones apsaugai nuo TVEE.
- Be to, paminėtina, kad turėtų būti gerinamas ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas, kiek tai susiję su informacijos keitimusi apie TVEE, tyrimu ir pan. Autorių apklausti ekspertai teigė, kad tarpinstitucinį bendradarbiavimą reikėtų gerinti. Be to, viešasis sektorius turėtų geriau bendradarbiauti su privačiu sektoriumi.

TVEE prevencija valstybės lygmenyje

- Viena iš pagrindinių – **teisinė prevencija**.
- Pasirinktos šios valstybės teisinio reguliavimo sritys, kurios daro įtaką tapatybės vagystės elektroninėje erdvėje prevencijai:
 - teisinė prevencija asmens duomenų teisinės apsaugos srityje (sistemos reforma) ir specialiais teisės aktais (aiškus trūkumas);
 - teisinė prevencija elektroninių duomenų saugos srityje (holistinis požiūris);
 - teisinė prevencija asmens identifikavimo srityje (minimalūs reikalavimai).
- **Kitos prevencijos rūšys** – viešosios informacijos apie TVEE didinimas.